

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 16 listopada 2021 r. (*)

Odesłanie prejudycjalne – Państwo prawne – Niezawisłość sędziowska – Artykuł 19 ust. 1 akapit drugi TUE – Przepisy krajowe przewidujące możliwość delegowania przez Ministra Sprawiedliwości sędziów do sądów wyższej instancji oraz odwoływania sędziów z tego delegowania – Składy orzekające w sprawach karnych, w których skład wchodzi sędziowie delegowani przez Ministra Sprawiedliwości – Dyrektywa (UE) 2016/343 – Domniemanie niewinności

W sprawach połączonych od C-748/19 do C-754/19,

mających za przedmiot siedem wniosków o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożonych przez Sąd Okręgowy w Warszawie (Polska) postanowieniami z dnia 2 września 2019 r. (C-749/19), 16 września 2019 r. (C-748/19), 23 września 2019 r. (C-750/19 i C-754/19), 10 października 2019 r. (C-751/19) i 15 października 2019 r. (C-752/19 i C-753/19), które wpłynęły do Trybunału w dniu 15 października 2019 r., w postępowaniach karnych przeciwko:

WB (C-748/19),

XA,

YZ (C-749/19),

DT (C-750/19),

ZY (C-751/19),

AX (C-752/19),

BV (C-753/19),

CU (C-754/19),

przy udziale:

Prokuratury Krajowej,

wcześniej

Prokuratury Rejonowej w Mińsku Mazowieckim (C-748/19),

Prokuratury Rejonowej Warszawa-Żoliborz w Warszawie (C-749/19),

Prokuratury Rejonowej Warszawa-Wola w Warszawie (C-750/19, C-753/19 i C-754/19),

Prokuratury Rejonowej w Pruszkowie (C-751/19),

Prokuratury Rejonowej Warszawa-Ursynów w Warszawie (C-752/19),

a także **Pictura sp. z o.o.** (C-754/19),

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin i I. Jarukaitis (sprawozdawca), prezesi izb, J.-C. Bonichot, P.G. Xuereb, N. Piçarra, L.S. Rossi i A. Kumin, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Bobek,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu Prokuratury Rejonowej w Mińsku Mazowieckim – J. Ziarkiewicz, prokurator regionalny w Lublinie,
- w imieniu Prokuratury Rejonowej Warszawa-Żoliborz w Warszawie, Prokuratury Rejonowej Warszawa-Wola w Warszawie, Prokuratury Rejonowej w Pruszkowie oraz Prokuratury Rejonowej Warszawa-Ursynów w Warszawie – A. Szeliga i F. Wolski, prokuratorzy regionalni w Warszawie,
- w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej – K. Herrmann, P.J.O. Van Nuffel, R. Troosters i H. Krämer, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 20 maja 2021 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE odczytywanego w świetle art. 2 TUE oraz art. 6 ust. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (Dz.U. 2016, L 65, s. 1) odczytywanego w świetle motywu 22 tej dyrektywy.
- 2 Wnioski te zostały przedstawione w ramach postępowań karnych wszczętych przeciwko WB (C-748/19), XA i YZ (C-749/19), DT (C-750/19), ZY (C-751/19), AX (C-752/19), BV (C-753/19) i CU (C-754/19).

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motyw 22 dyrektywy 2016/343 stanowi:

„Przy ustalaniu winy podejrzanych i oskarżonych ciężar dowodu spoczywa na oskarżeniu, a wszelkie wątpliwości rozpatruje się na korzyść podejrzanego lub oskarżonego. Domniemanie niewinności zostałoby naruszone w przypadku przeniesienia ciężaru dowodu z oskarżenia na obronę, z zastrzeżeniem uprawnień sądu do działania z urzędu w zakresie ustalania faktów, niezawisłości sądownictwa przy ocenie winy podejrzanego lub oskarżonego oraz wykorzystania domniemań faktycznych lub prawnych w odniesieniu do odpowiedzialności karnej podejrzanego lub oskarżonego. Takie domniemanie powinny być stosowane w rozsądnych granicach, z uwzględnieniem wagi sprawy i z zachowaniem prawa do obrony, zaś zastosowane środki powinny być racjonalnie proporcjonalne do obranego uprawnionego celu. Domniemanie takie powinny być wzruszalne i w każdym wypadku powinny one być stosowane jedynie pod warunkiem poszanowania prawa do obrony”.

4 Artykuł 6 tej dyrektywy, zatytułowany „Ciężar dowodu”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przy ustalaniu winy podejrzanych lub oskarżonych ciężar dowodu spoczywał na oskarżeniu. Powyższe stosuje się z zastrzeżeniem obowiązków sędziego lub właściwego sądu w zakresie poszukiwania zarówno dowodów obciążających, jak i uniewinniających, oraz prawa obrony do przeprowadzenia dowodów zgodnie z obowiązującym prawem krajowym.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby wszelkie wątpliwości co do winy rozstrzygano na korzyść podejrzanego lub oskarżonego, także w sytuacji gdy sąd dokonuje oceny, czy uniewinnić daną osobę”.

Prawo polskie

Prawo o prokuraturze

5 Zgodnie z art. 1 § 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2016 r. poz. 177), w brzmieniu mającym zastosowanie do spraw w postępowaniach głównych, Prokurator Generalny jest naczelnym organem prokuratury, a urząd Prokuratora Generalnego sprawuje Minister Sprawiedliwości.

6 Zgodnie z art. 13 § 2 tej ustawy Prokurator Generalny jest przełożonym prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej (Polska).

Prawo o ustroju sądów powszechnych

7 Zgodnie z art. 47a § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w brzmieniu mającym zastosowanie do sporów w postępowaniach głównych (tekst jednolity: Dz.U. z 2019 r. poz. 52) (zwanej dalej „p.u.s.p.”) sprawy są przydzielane sędziom i asesorum sądowym losowo.

8 W myśl art. 47b § 1 p.u.s.p. zmiana składu sądu może nastąpić tylko w przypadku niemożności rozpoznania sprawy w dotychczasowym składzie albo długotrwałej przeszkody w rozpoznaniu sprawy w dotychczasowym składzie. W takim wypadku w zakresie ponownego przydzielenia sprawy przepis art. 47a stosuje się odpowiednio. Artykuł 47b § 3 p.u.s.p. wskazuje, że decyzje o zmianie składu sądu podejmuje prezes sądu albo upoważniony przez niego sędzia.

9 Artykuł 77 p.u.s.p. stanowi:

„§ 1. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych:

- 1) w innym sądzie równorzędnym lub niższym, a w szczególności uzasadnionych wypadkach także w sądzie wyższym, mając na względzie racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego oraz potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów,
 - na czas określony, nie dłuższy niż 2 lata, albo na czas nieokreślony.

[...]

§ 4. Sędzia delegowany na podstawie § 1 pkt 2–2b oraz § 2a, na czas nieokreślony, może być odwołany z delegowania lub z niego ustąpić za trzymiesięcznym uprzedzeniem. W pozostałych przypadkach delegowania sędziego, odwołanie lub ustąpienie sędziego następuje bez zachowania okresu uprzedzenia”.

- 10 Na podstawie art. 112 § 3 p.u.s.p. Minister Sprawiedliwości powołuje, na czteroletnią kadencję, która może zostać przedłużona, Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych (Polska) (zwanego dalej „rzecznikiem dyscyplinarnym”) oraz dwóch Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych. Polskie prawo nie przewiduje kryteriów, na podstawie których należy dokonywać tych powołań.

Kodeks postępowania karnego

- 11 Zgodnie z art. 29 § 1 kodeksu postępowania karnego (zwanego dalej „k.p.k.”):

„Na rozprawie apelacyjnej i kasacyjnej sąd orzeka w składzie trzech sędziów, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej”.

- 12 Zgodnie z art. 519 k.p.k. od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie może być wniesiona kasacja.

- 13 Artykuł 439 § 1 k.p.k. ma następujące brzmienie:

„Niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia sąd odwoławczy na posiedzeniu uchyla zaskarżone orzeczenie, jeżeli:

- 1) w wydaniu orzeczenia brała udział osoba nieuprawniona lub niezdolna do orzekania bądź podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40;
- 2) sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie;

[...]”.

- 14 Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. kasacja może być wniesiona tylko z powodu uchybień wymienionych w art. 439 lub innego rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia.

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

- 15 Rozpatrywane tu wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zostały przedstawione przez Sąd Okręgowy w Warszawie (Polska) w kontekście siedmiu spraw karnych rozpoznawanych przez X Wydział Karny Odwoławczy tego sądu.
- 16 W pierwszej kolejności sąd odsyłający powziął wątpliwości co do zgodności obsadzenia składów orzekających w tych sprawach z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, zważywszy na to, że w każdym z nich zasiada sędzia delegowany na podstawie decyzji Ministra Sprawiedliwości podjętej na podstawie art. 77 § 1 p.u.s.p., jako że taki sędzia, w przypadku niektórych ze wspomnianych spraw, mógł zostać delegowany nawet z sądu rejonowego, czyli z sądu niższej instancji.
- 17 Sąd odsyłający wyjaśnia, że przepisy dotyczące delegowania sędziów dają Ministrowi Sprawiedliwości, który jest zarazem Prokuratorem Generalnym, będącym również przełożonym prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, możliwość znacznego wpływania na skład sądu w sprawach karnych. Minister Sprawiedliwości może bowiem delegować sędziego do sądu wyższej instancji na podstawie kryteriów, które nie są publicznie znane, przy czym decyzja o delegowaniu sędziego jest wyłączona spod kontroli sądowej, oraz może w każdym czasie odwołać sędziego z tego delegowania, a takie odwołanie nie podlega określonym wcześniej kryteriom prawnym i nie musi być umotywowane. Sąd odsyłający podkreśla zresztą, że możliwość poddania takiego odwołania kontroli sądowej jest niepewna. W ocenie sądu odsyłającego powyższe uprawnienia umożliwiają zaś Ministrowi Sprawiedliwości wpływanie na sędziów delegowanych zasiadających w składach orzekających takich jak składy rozpoznające sprawy w postępowaniach głównych w dwojaki sposób. Z jednej strony poprzez delegowanie sędziego do sądu wyższej instancji Minister Sprawiedliwości może „wynagrodzić” tego sędziego za działania podjęte na poprzednio zajmowanym stanowisku lub wręcz formułować pewne oczekiwania co do sposobu orzekania przez tego sędziego w przyszłości, co sprawia, że delegowanie stanowi wówczas surogat awansu zawodowego. Z drugiej strony poprzez odwołanie sędziego z delegowania Minister Sprawiedliwości mógłby „karać” sędziego delegowanego za wydanie orzeczenia sądowego, które nie spotka się z aprobatą Ministra Sprawiedliwości, przy czym sąd odsyłający zwraca szczególną uwagę na występujące obecnie wysokie ryzyko wystąpienia takiej sankcji, w przypadku gdy dany sędzia postanowi zwrócić się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym lub odstąpić od stosowania przepisów prawa polskiego sprzecznych z prawem Unii. Taki system stwarza zatem zdaniem sądu odsyłającego zachętę dla sędziów delegowanych do orzekania zgodnie z wolą Ministra Sprawiedliwości – nawet jeśli wola ta nie jest wyrażona wprost – co w ogólnym rozrachunku niekorzystnie wpływa na prawo oskarżonego do rzetelnego procesu, które stanowi jeden z przejawów zasady skutecznej ochrony sądowej.
- 18 W drugiej kolejności sąd odsyłający powziął wątpliwość – na wypadek gdyby od orzeczeń, jakie zapadną w sprawach w postępowaniach głównych, wniesiono kasację do Sądu Najwyższego (Polska) – co do zgodności obsadzenia składów orzekających w ramach Izby Karnej tego ostatniego sądu z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE.
- 19 W trzeciej kolejności sąd odsyłający dąży do ustalenia, czy w tym kontekście przepisy krajowe rozpatrywane w postępowaniach głównych naruszają zasadę domniemania niewinności wynikającą z dyrektywy 2016/343.
- 20 W tych okolicznościach Sąd Okręgowy w Warszawie postanowił zawiesić postępowania i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi, sformułowanymi prawie identycznie we wszystkich sprawach od C-748/19 do C-754/19:

- „1) Czy art. 19 ust. 1 akapit drugi w związku z art. 2 [TUE] i wyrażoną w nim wartością państwa prawnego oraz art. 6 ust. 1–2 w związku z motywem 22 dyrektywy [2016/343] należy interpretować w ten sposób, że do naruszenia wymogów skutecznej ochrony sądowej, w tym niezawisłości sądownictwa, oraz wymogów wynikających z domniemania niewinności dochodzi w sytuacji, w której postępowanie sądowe, takie jak postępowanie karne przeciwko oskarżonemu o popełnienie przestępstwa [określonego w przepisach kodeksu cywilnego lub kodeksu karnego skarbowego] [lub] przeciwko skazanemu z wniosku o wydanie wyroku łącznego, ukształtowane jest w taki sposób, że:
- w składzie sądu zasiada [sędzia] delegowany na podstawie jednoosobowej decyzji Ministra Sprawiedliwości z sądu znajdującego się jeden szczebel niżej w hierarchii, przy czym nie są znane kryteria, jakimi kierował się Minister Sprawiedliwości, delegując tego sędziego, a prawo krajowe nie przewiduje sądowej kontroli takiej decyzji i umożliwia Ministrowi Sprawiedliwości odwołanie sędziego z delegacji w każdej chwili[?]
- 2) Czy do naruszenia wymogów, o których mowa w pkt 1, dochodzi w sytuacji, w której od orzeczenia wydanego w postępowaniu sądowym, takim jak opisane w pkt 1, stronom przysługuje nadzwyczajny środek zaskarżenia do sądu takiego jak Sąd Najwyższy, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, a prawo krajowe nakłada na prezesa komórki organizacyjnej tego sądu (izby), właściwej do rozpoznania środka zaskarżenia, obowiązek przydzielania spraw zgodnie z alfabetyczną listą sędziów tej izby, wyraźnie zakazując pominięcia jakiegokolwiek sędziego, a w przydziale spraw uczestniczy również osoba powołana na wniosek organu kolegialnego, takiego jak Krajowa Rada Sądownictwa [(Polska); zwana dalej „KRS”], którego skład kreowany jest w ten sposób, że jego członkami są sędziowie:
- wybierani przez izbę parlamentu, która głosuje zbiorczo na listę kandydatów, ustaloną wcześniej przez komisję parlamentarną spośród kandydatów przedstawionych przez frakcje parlamentarzystów lub organ tej izby, na podstawie zgłoszeń grup sędziów lub obywateli – z czego wynika, że w toku procedury wyborczej kandydaci trzykrotnie popierani są przez polityków;
 - stanowiący większość członków tego organu, wystarczającą do podjęcia decyzji o skierowaniu wniosków o powołanie na stanowiska sędziowskie, jak również innych wiążących decyzji wymaganych przez prawo krajowe?
- 3) Jaki skutek, z punktu widzenia prawa Unii Europejskiej, w tym przepisów i wymogów przywołanych w pkt 1, ma orzeczenie wydane w postępowaniu sądowym, ukształtowanym w sposób opisany w pkt 1, oraz orzeczenie wydane w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, gdy w jego wydaniu uczestniczy osoba, o której mowa w pkt 2?
- 4) Czy prawo Unii Europejskiej, w tym przepisy przywołane w pkt 1, uzależniają skutki orzeczeń, o których mowa w pkt 3, od tego, czy dany sąd orzekł na korzyść lub niekorzyść oskarżonego?”.

Postępowanie przed Trybunałem

- 21 Decyzją prezesa Trybunału z dnia 25 października 2019 r. sprawy od C-748/19 do C-754/19 zostały połączone do celów pisemnego i ustnego etapu postępowania, jak również wydania wyroku.
- 22 W dniu 30 lipca 2020 r. Trybunał zwrócił się do sądu odsyłającego z wnioskiem o udzielenie informacji dotyczących stanu faktycznego i prawnego w sprawach w postępowaniach głównych. Sąd odsyłający odpowiedział na ten wniosek w dniu 3 września 2020 r.

W przedmiocie wniosków o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym

- 23 W postanowieniach odsyłających sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału z wnioskiem o rozpoznanie niniejszych spraw w trybie przyspieszonym na podstawie art. 105 regulaminu postępowania przed Trybunałem. Na poparcie tych wniosków przedstawił on zasadniczo powody identyczne z tymi, dla których postanowił zwrócić się do Trybunału z odesłaniem prejudycjalnym.
- 24 Artykuł 105 § 1 regulaminu postępowania przewiduje, że na wniosek sądu odsyłającego lub w wyjątkowych przypadkach z urzędu, jeżeli charakter sprawy wymaga niezwłocznego rozstrzygnięcia, prezes Trybunału może postanowić, po zapoznaniu się ze stanowiskiem sędziego sprawozdawcy i rzecznika generalnego, o rozpatrzeniu odesłania prejudycjalnego w trybie przyspieszonym.
- 25 W tym względzie należy przypomnieć, że taki tryb przyspieszony jest instrumentem procesowym służącym zaradzeniu nadzwyczaj pilnej sytuacji [wyrok z dnia 2 marca 2021 r., A.B. i in. (Powołanie sędziów Sądu Najwyższego – Odwołanie), C-824/18, EU:C:2021:153, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 26 W niniejszym wypadku w dniu 2 grudnia 2019 r. prezes Trybunału postanowił, po zapoznaniu się ze stanowiskiem sędziego sprawozdawcy i rzecznika generalnego, nie uwzględniać wniosków o rozpoznanie tych spraw w trybie przyspieszonym. Po pierwsze bowiem, sąd odsyłający nie przedstawił szczególnych powodów, które wymagałyby wydania w krótkim terminie orzeczenia w przedmiocie rozpatrywanych tu odesłań prejudycjalnych. Po drugie, okoliczność, że sprawy w postępowaniach głównych są sprawami karnymi, nie uzasadnia sama w sobie rozpoznania ich w trybie przyspieszonym.

W przedmiocie wniosku o otwarcie ustnego etapu postępowania na nowo

- 27 Pismem złożonym w sekretariacie Trybunału w dniu 30 czerwca 2021 r. rząd polski wniósł o otwarcie ustnego etapu postępowania na nowo.
- 28 Na poparcie tego wniosku rząd polski wskazał zasadniczo, że nie zgadza się z opinią rzecznika generalnego, który błędnie jego zdaniem wywiódł z treści pytań prejudycjalnych i przepisów prawa krajowego, że z delegowaniem sędziego do pełnienia obowiązków w sądzie wyższego rzędu wiążą się dodatkowe korzyści w postaci awansu oraz wyższego wynagrodzenia. Ponadto zdaniem rządu polskiego rzecznik generalny nie wskazał, w oparciu o jaki stan prawny i faktyczny poczynił ustalenia wiążące delegowanie sędziego do innego sądu z perspektywą kariery i wyższym wynagrodzeniem. W każdym razie okoliczności te, z naruszeniem zasady równości broni, ani nie były podnoszone przez sąd odsyłający, ani nie stanowiły przedmiotu uwag stron.

- 29 Ponadto rząd polski utrzymuje, że istnieje sprzeczność między z jednej strony pkt 178 opinii rzecznika generalnego, w którym wskazał on, iż w prawie Unii nic nie stoi na przeszkodzie temu, by państwa członkowskie ustanowiły system, zgodnie z którym sędziowie mogą, w interesie służby, być tymczasowo delegowani z jednego sądu do drugiego, bez względu na to, czy jest to sąd tego samego, czy wyższego rzędu, a z drugiej strony faktem, że w tej samej opinii rzecznik generalny dokonał oceny uregulowań polskich w świetle wymogów prawa Unii związanych z zasadą państwa prawnego, z naruszeniem zasady poszanowania tożsamości narodowej państw członkowskich, wyrażonej w art. 4 ust. 2 TUE.
- 30 W tym względzie należy przypomnieć, po pierwsze, że statut Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz regulamin postępowania nie dają zainteresowanym, o których mowa w art. 23 tego statutu, możliwości przedkładania uwag w odpowiedzi na opinię przedstawioną przez rzecznika generalnego [wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 62 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 31 Po drugie, na podstawie art. 252 akapit drugi TFUE rzecznik generalny przedstawia publicznie, przy zachowaniu całkowitej bezstronności i niezależności, uzasadnioną opinię w sprawach, które zgodnie ze statutem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wymagają jego zaangażowania. Trybunał nie jest związany ani tą opinią, ani uzasadnieniem, w oparciu o które rzecznik generalny dochodzi do zawartych w opinii wniosków. W konsekwencji okoliczność, że jedna z zainteresowanych stron nie zgadza się z opinią rzecznika generalnego, bez względu na to, jakie kwestie poruszono w tej opinii, nie może sama w sobie stanowić uzasadnienia dla otwarcia ustnego etapu postępowania na nowo [wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 32 Prawdą jest, że zgodnie z art. 83 regulaminu postępowania Trybunał może w każdej chwili, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, postanowić o otwarciu ustnego etapu postępowania na nowo, w szczególności jeśli uzna, że okoliczności zawisłej przed nim sprawy nie są wystarczająco wyjaśnione, jeśli po zakończeniu tego etapu postępowania strona wskazała nową okoliczność faktyczną mogącą mieć decydujący wpływ na orzeczenie Trybunału lub też jeśli sprawa ma zostać rozstrzygnięta na podstawie argumentu, który nie był przedmiotem dyskusji między zainteresowanymi podmiotami.
- 33 Jednakże w niniejszej sprawie Trybunał stwierdza, że posiada wszystkie informacje niezbędne do wydania wyroku, a podstawą rozstrzygnięcia w niniejszych sprawach nie jest argument, który nie był przedmiotem dyskusji między zainteresowanymi. Ponadto we wniosku o otwarcie ustnego etapu postępowania na nowo nie wskazano żadnej nowej okoliczności faktycznej, która mogłaby mieć wpływ na orzeczenie, jakie Trybunał ma wydać w owych sprawach. W tych okolicznościach Trybunał, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, uznaje, że nie ma potrzeby zarządzenia otwarcia ustnego etapu postępowania na nowo.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie właściwości Trybunału

- 34 Zdaniem rządu polskiego, Prokuratury Regionalnej w Lublinie (Polska) i Prokuratury Regionalnej w Warszawie (Polska), które przedłożyły Trybunałowi uwagi w imieniu prokuratur rejonowych, które wszczęły postępowania karne w postępowaniach głównych, stany prawne i faktyczne, do których odnoszą się pytania prejudycjalne, nie są objęte zakresem zastosowania prawa Unii. Ich zdaniem bowiem określenie przepisów dotyczących organizacji wymiaru sprawiedliwości, w tym procedury powoływania sędziów, składu rad sądowych, delegowania sędziów do pełnienia obowiązków w sądzie innym niż ten, w którym zazwyczaj orzekają, jak również skutków prawnych wyroków sądów krajowych należy do wyłącznej kompetencji państwa członkowskiego.
- 35 Prokuratury Regionalne w Lublinie i w Warszawie podkreślają w szczególności, że Trybunałowi nie przysługuje kompetencja ani do ustalania warunków, na jakich dopuszczalne jest delegowanie sędziów, ani do przeprowadzania oceny skuteczności powołania danej osoby do pełnienia urzędu sędziego czy też decydowania o tym, czy taka osoba posiada status sędziego, ani do orzekania w przedmiocie istnienia orzeczenia sądu krajowego. W związku z tym twierdzą, że Trybunał nie jest właściwy do udzielenia odpowiedzi na pytania prejudycjalne przedstawione w postępowaniach głównych.
- 36 W tym względzie należy przypomnieć, że chociaż organizacja wymiaru sprawiedliwości w państwach członkowskich należy do kompetencji tych ostatnich, to przy wykonywaniu tej kompetencji państwa członkowskie mają obowiązek dotrzymywać zobowiązań wynikających dla nich z prawa Unii, oraz że może to dotyczyć w szczególności przepisów krajowych dotyczących przyjmowania decyzji o powołaniu sędziów lub, w stosownym wypadku, przepisów dotyczących odpowiedniej kontroli sądowej w kontekście takich postępowań nominacyjnych [wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 75 i przytoczone tam orzecznictwo]. Powyższe dotyczy także przepisów krajowych dotyczących przyjmowania decyzji o delegowaniu sędziów w celu pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie.
- 37 Ponadto zastrzeżenia wysuwane w ten sposób przez rząd polski, Prokuraturę Regionalną w Lublinie i Prokuraturę Regionalną w Warszawie dotyczą w istocie samego zakresu przepisów prawa Unii przywołanych w przedstawionych pytaniach, a tym samym wykładni tych przepisów. Taka wykładnia należy zaś w sposób oczywisty do właściwości Trybunału na podstawie art. 267 TFUE [zob. analogicznie wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 76 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 38 Z powyższego wynika, że Trybunał jest właściwy do rozpoznania wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w niniejszej sprawie.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 39 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE odczytywany w świetle art. 2 TUE oraz art. 6 ust. 1 i 2 dyrektywy 2016/343 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z którymi minister sprawiedliwości państwa członkowskiego może, na podstawie kryteriów, które nie zostały podane do publicznej wiadomości, z jednej strony delegować sędziego do sądu karnego wyższej instancji na czas określony albo na czas nieokreślony, zaś z drugiej strony w każdym czasie, na podstawie decyzji,

która nie zawiera uzasadnienia, odwołać sędziego z tego delegowania, niezależnie od tego, czy nastąpiło ono na czas określony, czy na czas nieokreślony.

W przedmiocie dopuszczalności

- 40 Rząd polski, Prokuratura Regionalna w Lublinie i Prokuratura Regionalna w Warszawie stoją na stanowisku, że pytanie to jest niedopuszczalne.
- 41 W tym względzie w pierwszej kolejności Prokuratura Regionalna w Lublinie i Prokuratura Regionalna w Warszawie zwracają uwagę, że postanowienia o zwróceniu się do Trybunału z rozpatrywanymi tu wnioskami o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wydała przewodnicząca składu orzekającego, rozstrzygając bez udziału dwóch pozostałych członków tego składu. Zgodnie zaś z art. 29 § 1 k.p.k. – wskazują Prokuratura Regionalna w Lublinie i Prokuratura Regionalna w Warszawie – jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, sąd w apelacji powinien orzekać w składzie trzech sędziów, przy czym w sprawach w postępowaniu głównym nie występują przesłanki uzasadniające zastosowanie innej obsady składu sędziowskiego. W ich opinii przewodnicząca składu orzekającego nie jest zatem w żaden sposób uprawniona do samodzielnego orzekania w jakimkolwiek zakresie, nie tylko dotyczącym wyrokowania, lecz również w kwestiach incydentalnych, w związku z czym nie można uznać, że do Trybunału zwrócił się „sąd” państwa członkowskiego w rozumieniu art. 267 TFUE.
- 42 W tym względzie należy przypomnieć na wstępie, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału przy ustalaniu, czy dany organ występujący z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym ma charakter „sądu” w rozumieniu art. 267 TFUE, co stanowi wyłącznie kwestię prawa Unii, a w rezultacie przy dokonywaniu oceny, czy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny, Trybunał bierze pod uwagę całokształt okoliczności, takich jak ustanowienie organu na podstawie ustawy, jego stały charakter, obligatoryjny charakter jego jurysdykcji, kontradiktoryjność postępowania, stosowanie przez organ przepisów prawa oraz jego niezawisłość (wyrok z dnia 9 lipca 2020 r., Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, pkt 43).
- 43 W niniejszym wypadku wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zostały złożone przez X Wydział Karny Odwoławczy Sądu Okręgowego w Warszawie za pośrednictwem przewodniczącej składów orzekających w siedmiu sprawach w postępowaniach głównych. Ponadto nie jest kwestionowane, że Sąd Okręgowy w Warszawie spełnia wymogi przypomniane w pkt 42 niniejszego wyroku.
- 44 Tymczasem z utrwalonego orzecznictwa wynika, że w ramach procedury prejudycjalnej, o której mowa w art. 267 TFUE, w świetle podziału zadań między Trybunałem a sądem krajowym do Trybunału nie należy badanie, czy postanowienie odsyłające zostało wydane zgodnie z przepisami krajowymi regulującymi ustrój sądów i postępowania przed nimi. Trybunał powinien zatem oprzeć się na postanowieniu odsyłającym wydanym przez sąd państwa członkowskiego, o ile postanowienie to nie zostało uchylone na skutek wniesienia środków zaskarżenia ewentualnie przewidzianych przez prawo krajowe (wyrok z dnia 14 stycznia 1982 r., Reina, 65/81, EU:C:1982:6, pkt 7).
- 45 Tym samym żaden z argumentów wysuwanych przez Prokuraturę Regionalną w Lublinie i Prokuraturę Regionalną w Warszawie, a przytoczonych w pkt 41 niniejszego wyroku, nie pozwala na podważenie faktu, że pytanie pierwsze zostało postawione przez „sąd” w rozumieniu art. 267 TFUE.

- 46 W drugiej kolejności rząd polski podkreśla, że sprawy w postępowaniu głównym są prowadzone na podstawie przepisów materialnego oraz proceduralnego prawa karnego, niezharmonizowanych przez prawo Unii. Jego zdaniem związek z prawem Unii, jaki sąd odsyłający próbuje ustalić i którego dopatruje się on w fakcie, iż prowadzi postępowanie karne, zaś każdemu oskarżonemu przysługuje prawo do obrony, chronione również na mocy dyrektywy 2016/343, nie jest wystarczająco rzeczywisty, aby można było uznać, że udzielenie odpowiedzi na to pytanie jest niezbędne do rozstrzygnięcia zawisłych przed tym sądem spraw.
- 47 W tym względzie należy zauważyć, że poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza do ustalenia, jeszcze przed przystąpieniem do rozpoznania spraw w postępowaniach głównych co do istoty, czy przepisy krajowe, na podstawie których sędzia delegowany zasiada w składach sędziowskich orzekających w tych sprawach, są zgodne z zasadą niezawisłości sędziowskiej.
- 48 Otóż Trybunał miał już okazję podkreślić, że odpowiedź na pytania prejudycjalne może być niezbędna, aby dostarczyć sądom odsyłającym wykładnię prawa Unii, która umożliwi im – przed przystąpieniem przez nie do rozpoznania zawisłych przed nimi spraw co do istoty – rozstrzygnięcie kwestii proceduralnych prawa krajowego [zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 94 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 49 W niniejszym wypadku pierwsze pytanie prejudycjalne dotyczy wykładni przepisów prawa Unii, a także ich skutków, w szczególności w świetle pierwszeństwa tego prawa, dla prawidłowości obsadzenia składów orzekających rozpoznających sprawy w postępowaniach głównych. Odpowiedź Trybunału jest zatem niezbędna w celu umożliwienia sądowi odsyłającemu rozstrzygnięcia kwestii wstępnej, zanim składy orzekające przystąpią do rozpoznania spraw w postępowaniach głównych co do istoty.
- 50 W tych okolicznościach nie można uwzględnić zastrzeżeń rządu polskiego.
- 51 W trzeciej kolejności rząd polski utrzymuje, że owo pytanie prejudycjalne ma charakter hipotetyczny, ponieważ odpowiedź Trybunału na to pytanie nie może mieć żadnego wpływu na dalszy przebieg spraw karnych w postępowaniach głównych. W istocie nawet gdyby Trybunał miał orzec, że sporne przepisy dotyczące delegowania sędziów są sprzeczne z prawem Unii, przewodnicząca składu orzekającego nie ma, zdaniem rządu polskiego, żadnej proceduralnej możliwości zastosowania takiej wykładni, ponieważ nie jest ona umocowana do tego, by odsunąć innego członka tego samego składu od orzekania, w tym także na podstawie prawa Unii.
- 52 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE współpracy pomiędzy Trybunałem i sądami krajowymi wyłącznie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i który ma obowiązek wydać w danej sprawie orzeczenie, należy dokonanie oceny, z uwzględnieniem szczególnych okoliczności tej sprawy, zarówno tego, czy orzeczenie w trybie prejudycjalnym jest niezbędne do wydania wyroku w zawisłej przed nim sprawie, jak i znaczenia pytań, z którymi zwraca się on do Trybunału. W związku z tym, jeśli postawione pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia [wyrok z dnia 24 listopada 2020 r., Openbaar Ministerie (Podrabianie dokumentów), C-510/19, EU:C:2020:953, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo].

- 53 Następnie, jak zostało przypomniane w pkt 36 niniejszego wyroku, przy wykonywaniu swoich kompetencji z zakresu organizacji wymiaru sprawiedliwości, w szczególności przy opracowywaniu przepisów krajowych dotyczących delegowania sędziów w celu pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie lub kontroli prawidłowości składu orzekającego, państwa członkowskie są zobowiązane do przestrzegania zobowiązań wynikających dla nich z prawa Unii.
- 54 W tym względzie należy stwierdzić, że przedstawiane przez rząd polski argumenty odnoszą się zasadniczo do zakresu, a zatem i wykładni przepisów prawa Unii, których dotyczy pytanie pierwsze, a także do skutków, jakie mogą wynikać z tych przepisów, w szczególności ze względu na przysługujące temu prawu pierwszeństwo. Tego rodzaju argumenty, które dotyczą istoty postawionego pytania, nie mogą zatem ze swej natury prowadzić do niedopuszczalności tego pytania [wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 90 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 55 W czwartej i ostatniej kolejności rząd polski, Prokuratura Regionalna w Lublinie i Prokuratura Regionalna w Warszawie podnoszą, że rozpatrywane tu wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie zawierają informacji określonych w art. 94 regulaminu postępowania. Ich zdaniem bowiem we wnioskach tych sąd odsyłający nie określił przedmiotu sporów w postępowaniach głównych ani nie przedstawił stanu faktycznego żadnej z rozpatrywanych spraw, nie podał też minimum istotnych okoliczności tych spraw, na jakich oparte są pytania prejudycjalne.
- 56 Dodatkowo ich zdaniem rozpatrywane tu wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie zostały wystarczająco uzasadnione, w szczególności w odniesieniu do motywów doboru przepisów prawa Unii, o których wykładnię się wnosi, i dowodu istnienia związku między owymi przepisami a uregulowaniami krajowymi, które znajdują zastosowanie w postępowaniach głównych. Sąd odsyłający ograniczył się jedynie do przytoczenia przepisów prawa Unii i zwięzłego przedstawienia wykładni niektórych z nich, bez rozważenia ani ich współzależności, ani znaczenia poszczególnych norm, o których wykładnię wnosi, dla rozstrzygnięcia spraw w postępowaniach głównych.
- 57 W tym względzie z informacji przedstawionych w pkt 5–14 i 16–19 niniejszego wyroku wynika, że rozpatrywane tu wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, tak jak zostały one doprecyzowane przez sąd odsyłający w odpowiedzi na wniosek o udzielenie informacji skierowany do niego przez Trybunał, zawierają wszystkie niezbędne informacje, w szczególności treść przepisów krajowych mogących mieć zastosowanie w niniejszej sprawie, powody, dla których sąd odsyłający zwrócił się do Trybunału o dokonanie wykładni przepisów określonych w pkt 39 niniejszego wyroku, jak również wskazanie związku, jaki sąd ten dostrzega między tymi przepisami a przywoływanymi uregulowaniami krajowymi, wobec czego Trybunał jest w stanie orzec w przedmiocie pytania pierwszego.
- 58 W świetle ogółu powyższych rozważań należy stwierdzić, że pierwsze z postawionych pytań jest dopuszczalne.

Co do istoty

- 59 Artykuł 19 TUE, w którym skonkretyzowano zasadę państwa prawnego wyrażoną w art. 2 TUE, powierza sądom państw członkowskich i Trybunałowi zadanie zapewnienia pełnego stosowania prawa Unii we wszystkich państwach członkowskich, jak również ochrony sądowej praw, jakie jednostki wywodzą z tego prawa [wyrok z dnia

2 marca 2021 r., A.B. i in. (Powołanie sędziów Sądu Najwyższego – Odwołanie), C-824/18, EU:C:2021:153, pkt 108 i przytoczone tam orzecznictwo].

- 60 Na tej podstawie i zgodnie z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE państwa członkowskie są zobowiązane do ustanowienia systemu środków odwoławczych i procedur zapewniających jednostkom poszanowanie ich prawa do skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii [wyrok z dnia 2 marca 2021 r., A.B. i in. (Powołanie sędziów Sądu Najwyższego – Odwołanie), C-824/18, EU:C:2021:153, pkt 109 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 61 Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa, zasada skutecznej ochrony sądowej praw, jakie jednostki wywodzą z prawa Unii, do której odnosi się art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, stanowi zasadę ogólną prawa Unii, wynikającą z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim, wyrażoną w art. 6 i 13 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., oraz obecnie potwierdzoną w art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw podstawowych”) [wyrok z dnia 2 marca 2021 r., A.B. i in. (Powołanie sędziów Sądu Najwyższego – Odwołanie), C-824/18, EU:C:2021:153, pkt 110 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 62 Co się tyczy zakresu przedmiotowego stosowania art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE należy przypomnieć, że postanowienie to dotyczy „dziedzin objętych prawem Unii”, niezależnie od tego, w jakiej sytuacji państwa członkowskie stosują to prawo w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty praw podstawowych [wyrok z dnia 2 marca 2021 r., A.B. i in. (Powołanie sędziów Sądu Najwyższego – Odwołanie), C-824/18, EU:C:2021:153, pkt 111 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 63 Na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE każde państwo członkowskie powinno zatem zapewnić w szczególności, by organy należące – jako „sądy” w rozumieniu prawa Unii – do systemu środków odwoławczych w dziedzinach objętych prawem Unii i mogące w związku z tym rozstrzygać w tym charakterze o stosowaniu lub wykładni prawa Unii odpowiadały wymogom skutecznej ochrony sądowej [wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 104 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 64 W niniejszym wypadku bezsporne jest, że sądy należące do polskiego sądownictwa powszechnego, w tym sądy okręgowe, takie jak Sąd Okręgowy w Warszawie, mogą w określonych wypadkach orzekać o kwestiach związanych ze stosowaniem lub z wykładnią prawa Unii oraz że należą one, jako „sądy” w znaczeniu zdefiniowanym w tym prawie, do polskiego systemu środków odwoławczych „w dziedzinach objętych prawem Unii” w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, a w związku z tym powinny spełniać wymogi skutecznej ochrony sądowej [zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 106 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 65 Dla zagwarantowania, by takie sądy mogły same zapewniać skuteczną ochronę prawną wymaganą na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, kluczowe jest zachowanie ich niezależności, co potwierdza art. 47 akapit drugi karty praw podstawowych, w którym wśród wymogów związanych z prawem podstawowym do skutecznego środka prawnego wymieniono dostęp do „niezawisłego” sądu [wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych

Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 107 i przytoczone tam orzecznictwo].

- 66 Jak wielokrotnie podkreślał Trybunał, ten wymóg niezawisłości sędziowskiej, stanowiącej integralny element sprawowania wymiaru sprawiedliwości, wchodzi w zakres istoty prawa do skutecznej ochrony sądowej oraz prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego, które to prawo ma fundamentalne znaczenie jako gwarancja ochrony wszystkich praw, jakie podmioty prawa wywodzą z prawa Unii, oraz zachowania wartości wspólnych państwom członkowskim określonych w art. 2 TUE, w szczególności wartości państwa prawnego [wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 108 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 67 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem niezbędne na podstawie prawa Unii gwarancje niezawisłości i bezstronności wymagają istnienia zasad, w szczególności co do składu organu, powoływania jego członków, okresu trwania ich kadencji oraz powodów ich wyłączenia lub odwołania, pozwalających wykluczyć, w przekonaniu jednostek, wszelką uzasadnioną wątpliwość co do niepodatności tego organu na czynniki zewnętrzne oraz jego neutralności względem ścierających się przed nim interesów [wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 109 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 68 W szczególności zgodnie z zasadą podziału władz charakteryzującą funkcjonowanie państwa prawnego konieczne jest zagwarantowanie niezależności sądów względem władzy ustawodawczej i wykonawczej [wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 127 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 69 W tym względzie ważne jest, by sędziowie byli chronieni przed ingerencją lub naciskami z zewnątrz, które mogłyby zagrozić ich niezawisłości. Normy mające zastosowanie do statusu sędziów i wykonywania przez nich obowiązków powinny umożliwiać w szczególności wykluczenie nie tylko wszelkiego bezpośredniego wpływu w postaci zaleceń, ale również bardziej pośrednich form oddziaływania, które mogą zaważyć na decyzjach danych sędziów, i w ten sposób pozwalać na niedopuszczenie do braku widocznych oznak niezawisłości lub bezstronności tych sędziów, który to brak mógłby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w jednostkach w społeczeństwie demokratycznym i w państwie prawnym [wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 110 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 70 W niniejszym wypadku wątpliwości sądu odsyłającego dotyczą tego, że Minister Sprawiedliwości może, po pierwsze, delegować sędziego – na podstawie kryteriów, które nie zostały podane do publicznej wiadomości – do innego sądu karnego na czas określony albo na czas nieokreślony, a po drugie – w każdym czasie i w drodze decyzji, która nie zawiera uzasadnienia – odwołać sędziego z tego delegowania, niezależnie od tego, czy nastąpiło ono na czas określony, czy na czas nieokreślony.
- 71 W tym względzie, jak zostało przypomniane w pkt 67 niniejszego wyroku, gwarancje niezawisłości i bezstronności wymagane na podstawie prawa Unii w stosunku do sądów mogących orzekać o stosowaniu lub wykładni tego prawa wiążą się z istnieniem zasad regulujących skład organu, powoływanie jego członków, okres trwania ich kadencji oraz powodów ich odwołania, pozwalających wykluczyć, w przekonaniu jednostek, wszelką uzasadnioną wątpliwość co do niepodatności tego organu na

czynniki zewnętrzne oraz co do jego neutralności względem ścierających się przed nim interesów. Do takich zasad w sposób konieczny zaliczają się zaś zasady dotyczące delegowania sędziów, ponieważ, tak jak w przypadku przepisów art. 77 p.u.s.p., zasady te pozwalają wpływać zarówno na skład organu rozpoznającego daną sprawę, jak i na czas wykonywania obowiązków delegowanych w ten sposób sędziów, i przewidują możliwość odwołania z delegowania jednego lub kilku z jego członków.

- 72 Prawdą jest, że państwa członkowskie mają prawo ustanowienia systemu, zgodnie z którym sędziowie mogą, w interesie służby, być tymczasowo delegowani z jednego sądu do drugiego (zob. podobnie orzeczenia ETPC: z dnia 25 października 2011 r. w sprawie Richert przeciwko Polsce, CE:ECHR:2011:1025JUD005480907, § 44; z dnia 20 marca 2012 r. w sprawie Dryzek przeciwko Polsce, CE:ECHR:2012:0320DEC001228509, § 49).
- 73 Poszanowanie wymogu niezawisłości zakłada jednak, że przepisy regulujące delegowanie sędziów będą przewidywać gwarancje niezawisłości i bezstronności niezbędne w celu uniknięcia ryzyka wykorzystywania takiego delegowania do politycznej kontroli treści orzeczeń sądowych (zob. analogicznie wyrok z dnia 18 maja 2021 r., Asociația „Forumul Judecătorilor din România” i in. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19 i C-355/19, EU:C:2021:393, pkt 198 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 74 W ostatecznym rozrachunku to do sądu odsyłającego będzie należało wypowiedzenie się, w świetle zbioru zasad przypomnianych w pkt 59–73 niniejszego wyroku i po przeprowadzeniu wymaganej w tym celu oceny, w przedmiocie tego, czy ogół warunków, na jakich Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego do sądu wyższej instancji i odwołać sędziego z tego delegowania, może skłaniać do wniosku, że w okresie delegowania sędziowie ci nie są objęci gwarancjami niezawisłości i bezstronności [zob. analogicznie wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 131].
- 75 Artykuł 267 TFUE nie upoważnia bowiem Trybunału do stosowania przepisów prawa Unii w określonej sprawie, lecz wyłącznie do orzekania w kwestii wykładni traktatów oraz aktów przyjętych przez instytucje Unii poprzez, w szczególności, dostarczenie sądowi krajowemu na podstawie dostępnych mu akt sprawy elementów wykładni prawa Unii, które mogą być dla tego sądu przydatne przy dokonywaniu oceny skutków wywieranych przez dany przepis tego prawa [zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 132, 133 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 76 W tym względzie prawdą jest, że okoliczność, iż zgodnie z art. 77 § 1 p.u.s.p. Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych w innym sądzie wyłącznie za jego zgodą, stanowi istotne zabezpieczenie proceduralne.
- 77 Jednak jeżeli chodzi o polskie przepisy regulujące delegowanie sędziów i same okoliczności, w jakich sędziowie zostali delegowani do Sądu Okręgowego w Warszawie, sąd odsyłający wskazuje na szereg elementów, które jego zdaniem dają Ministrowi Sprawiedliwości możliwość wywierania wpływu na tych sędziów w sposób mogący budzić wątpliwości co do ich niezawisłości.

- 78 Po pierwsze bowiem, jak wyjaśnił sąd odsyłający, kryteria stosowane przez Ministra Sprawiedliwości przy delegowaniu sędziów nie są podawane do publicznej wiadomości. Ponadto Minister Sprawiedliwości jest uprawniony do zakończenia takiego delegowania w każdym czasie, przy czym nie są znane kryteria ewentualnie obwarowujące to uprawnienie, a taka decyzja nie musi zawierać uzasadnienia.
- 79 Tymczasem, aby uniknąć uznaniowości i ryzyka manipulacji, decyzja dotycząca delegowania sędziego i decyzja o zakończeniu tego delegowania, w szczególności gdy chodzi o delegowanie do sądu wyższej instancji, powinny być podejmowane na podstawie znanych wcześniej kryteriów i być należycie uzasadnione.
- 80 Po drugie, z art. 77 § 4 p.u.s.p. wynika, że Minister Sprawiedliwości może odwołać sędziego z delegowania niezależnie od tego, czy sędzia ten został delegowany na czas określony, czy na czas nieokreślony, oraz że w szczególnym przypadku, gdy sędzia został delegowany na czas określony, odwołanie następuje bez zachowania okresu uprzedzenia. Przepis ten pozwala zatem Ministrowi Sprawiedliwości na podjęcie decyzji o odwołaniu sędziego z delegowania w każdym czasie. Co więcej, powyższy przepis nie określa szczegółowych warunków regulujących odwołanie sędziego z delegowania.
- 81 Tym samym przysługująca Ministrowi Sprawiedliwości możliwość odwołania sędziego z delegowania w każdym czasie, w szczególności w przypadku delegowania do sądu wyższej instancji, mogłaby wywołać u jednostki wrażenie, że na ocenę sędziego delegowanego, który ma rozpoznać jej sprawę, będzie wpływać obawa przed odwołaniem z delegowania.
- 82 Ponadto taka możliwość odwołania sędziego z delegowania w każdym czasie i bez publicznie znanych motywów mogłaby także wywołać u sędziego delegowanego poczucie, że powinien on spełnić oczekiwania Ministra Sprawiedliwości, co mogłoby w konsekwencji powodować, że w samych sędziach zrodzi się wrażenie, iż są oni „podporządkowani” Ministrowi Sprawiedliwości, w sposób niezgodny z zasadą nieusuwalności sędziów.
- 83 Wreszcie ponieważ odwołanie sędziego z delegowania bez jego zgody może spowodować dla niego skutki analogiczne do tych, z którymi wiążą się kary dyscyplinarne, art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE wymaga, aby system regulujący zastosowanie takiego środka był obwarowany wszelkimi gwarancjami koniecznymi do uniknięcia ryzyka wykorzystania takiego systemu do politycznej kontroli treści orzeczeń sądowych, co zakłada w szczególności, że wspomniany środek powinien podlegać zaskarżeniu na drodze sądowej zgodnie z procedurą w pełni gwarantującą prawa zapisane w art. 47 i 48 karty praw podstawowych [wyrok z dnia 6 października 2021 r., W.Ż. (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – Powołanie), C-487/19, EU:C:2021:798, pkt 115, 118].
- 84 Po trzecie, podczas gdy Minister Sprawiedliwości, odwołując sędziego z delegowania, może, jak przypomniano w pkt 80 niniejszego wyroku, podejmować decyzje mające wpływ na skład orzekający, to ten sam minister sprawuje ponadto zarazem, zgodnie z art. 1 § 2 ustawy – Prawo o prokuraturze, urząd Prokuratora Generalnego i jako taki na podstawie art. 13 § 2 tej ustawy jest również przełożonym prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. W związku z tym Minister Sprawiedliwości ma w danej sprawie karnej władzę zarówno nad prokuratorem, jak i sędziami delegowanymi, co może wzbudzić u jednostek uzasadnione wątpliwości co do bezstronności tych sędziów delegowanych, gdy orzekają oni w takiej sprawie.

- 85 Po czwarte, z informacji przekazanych przez sąd odsyłający wynika, że sędziowie delegowani zasiadający w składach sędziowskich orzekających w sprawach w postępowaniach głównych nadal wykonują jednocześnie obowiązki, które wypełniali przed delegowaniem, czyli obowiązki Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, który jest organem odpowiedzialnym za prowadzenie, w razie potrzeby z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości, postępowań dyscyplinarnych, które mogą być wszczynane przeciwko sędziom [zob. podobnie wyrok z dnia 15 lipca 2021 r., Komisja/Polska (System odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów), C-791/19, EU:C:2021:596, pkt 233].
- 86 Tymczasem, jak zauważył również w istocie rzecznik generalny w pkt 190 opinii, łączenie w przypadku tej samej osoby funkcji sędziego delegowanego i obowiązków Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych w kontekście, w którym na mocy art. 112 p.u.s.p. Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych są również powoływani przez Ministra Sprawiedliwości, może wzbudzić w przekonaniu jednostek uzasadnione wątpliwości co do niepodatności innych członków rozpatrywanych składów sędziowskich na czynniki zewnętrzne w rozumieniu orzecznictwa przypomnianego w pkt 67 i 68 niniejszego wyroku, ponieważ członkowie ci mogą obawiać się, że sędzia delegowany będzie brał udział w dotyczących ich postępowaniach dyscyplinarnych.
- 87 Z całości powyższych rozważań wynika, że rozpatrywane łącznie okoliczności wskazane w pkt 76–86 niniejszego wyroku, z zastrzeżeniem końcowej oceny, która należy w tym względzie do sądu odsyłającego, mogą prowadzić do wniosku, że Minister Sprawiedliwości, który jest zarazem Prokuratorem Generalnym, dysponuje – na podstawie kryteriów, które nie są publicznie znane – uprawnieniem do delegowania sędziów do sądów wyższej instancji oraz do odwoływania ich z delegowania w każdym czasie i bez obowiązku uzasadniania tej decyzji, co skutkuje tym, że w okresie delegowania sędziowie ci nie są objęci gwarancjami niezawisłości i bezstronności, jakim zwykle powinni podlegać wszyscy sędziowie w państwie prawnym. Tego rodzaju uprawnienia nie można uznać za zgodne z obowiązkiem przestrzegania wymogu niezawisłości według orzecznictwa przypomnianego w pkt 73 niniejszego wyroku.
- 88 Ponadto, co się tyczy domniemania niewinności, do którego odniesiono się w motywie 22 i art. 6 dyrektywy 2016/343, także wymienianym w pierwszym pytaniu prejudycjalnym, zakłada ono, że sędzia jest wolny od wszelkiej stronniczości i wszelkich uprzedzeń, gdy orzeka o odpowiedzialności karnej oskarżonego. Niezawisłość i bezstronność sędziów są zatem kluczowymi przesłankami dla zagwarantowania domniemania niewinności.
- 89 Tymczasem w ocenianym tu wypadku wygląda na to, że w okolicznościach takich jak okoliczności spraw w postępowaniach głównych opisane w pkt 87 niniejszego wyroku niezawisłość i bezstronność sędziów, a w konsekwencji domniemanie niewinności, mogą być zagrożone.
- 90 W świetle powyższych rozważań odpowiedź na pytanie pierwsze winna brzmieć: art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE odczytywany w świetle art. 2 TUE oraz art. 6 ust. 1 i 2 dyrektywy 2016/343 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z którymi minister sprawiedliwości państwa członkowskiego może, na podstawie kryteriów, które nie zostały podane do publicznej wiadomości, z jednej strony delegować sędziego do sądu karnego wyższej instancji na czas określony albo na czas nieokreślony, zaś z drugiej strony w każdym czasie, na podstawie decyzji, która nie zawiera uzasadnienia, odwołać sędziego z tego

delegowania, niezależnie od tego, czy nastąpiło ono na czas określony, czy na czas nieokreślony.

W przedmiocie pytań od drugiego do czwartego

- 91 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy okoliczność, że w przypadku gdyby wyroki, które mają zapaść w postępowaniach głównych, zostały zaskarżone do Sądu Najwyższego, rozpoznanie tych skarg mogłoby zostać przydzielone sędziemu powołanemu na wniosek KRS, narusza wymogi wynikające ze skutecznej ochrony prawnej, do których należy niezależność wymiaru sprawiedliwości, a także wymogi wynikające z domniemania niewinności. W pytaniu trzecim sąd odsyłający zastanawia się zasadniczo nad skutkami prawnymi tych przyszłych wyroków, gdyby zostały one wydane przez skład orzekający, w którym zasiada co najmniej jeden sędzia delegowany przez Ministra Sprawiedliwości, a w przypadku zaskarżenia – nad skutkami prawnymi orzeczenia Sądu Najwyższego wydanego z udziałem sędziego powołanego na wniosek KRS. Poprzez pytanie czwarte sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy okoliczność, że dany sąd orzekł na korzyść lub niekorzyść oskarżonego, może mieć wpływ na odpowiedź na pytanie trzecie.
- 92 Ponieważ dopuszczalność tych pytań została zakwestionowana przez rząd polski, Prokuraturę Regionalną w Lublinie, Prokuraturę Regionalną w Warszawie i przez Komisję Europejską, należy przypomnieć, że odmowa wydania przez Trybunał rozstrzygnięcia w przedmiocie postawionego przez sąd krajowy pytania prejudycjalnego jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia przepisu prawa Unii, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego, które są niezbędne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na przedstawione mu pytania (wyrok z dnia 10 grudnia 2018 r., Wightman i in., C-621/18, EU:C:2018:999, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 93 W niniejszym wypadku pytania od drugiego do czwartego są czysto hipotetyczne, ponieważ zakładają, że wyroki, jakie mają zapaść w postępowaniach głównych, zostaną zaskarżone do Sądu Najwyższego. Ponadto w zakresie, w jakim pytania trzecie i czwarte dotyczą skutków prawnych tych ostatecznych wyroków, Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego i prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na te pytania, ponieważ sąd odsyłający nie określił ewentualnego znaczenia takiej odpowiedzi dla orzeczeń, jakie miałby wydać w sprawach w postępowaniach głównych.
- 94 Wynika stąd, że pytania prejudycjalne od drugiego do czwartego są niedopuszczalne.

W przedmiocie kosztów

- 95 Dla stron w postępowaniach głównych niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionych przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 19 ust. 1 akapit drugi TUE odczytywany w świetle art. 2 TUE oraz art. 6 ust. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z którymi minister sprawiedliwości państwa członkowskiego może, na podstawie kryteriów, które nie zostały podane do publicznej wiadomości, z jednej strony delegować sędziego do sądu karnego wyższej instancji na czas określony albo na czas nieokreślony, zaś z drugiej strony w każdym czasie, na podstawie decyzji, która nie zawiera uzasadnienia, odwołać sędziego z tego delegowania, niezależnie od tego, czy nastąpiło ono na czas określony, czy na czas nieokreślony.

Lenaerts	Jürimäe	Lycourgos
Regan	Rodin	Jarukaitis
Bonichot	Xuereb	Piçarra
Rossi		Kumin

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 16 listopada 2021 r.

Sekretarz

Prezes

A. Calot Escobar

K. Lenaerts